

печують нормальний трудовий процес. Роботодавець використовує контроль для оцінки роботи, підвищення трудової дисципліни, запобігання небажаних наслідків, оперативного регулювання трудового процесу.

Література

1. Комментарий к Трудовому кодексу Российской Федерации / Под ред. Ю. П. Орловского. — М., 2006.
2. Административное право России: Учебник для вузов / Под ред. Д. И. Бахраха. — М., 2000.
3. Административное право Украины: Учебник / Под общ. ред. С. В. Кивалова. — Х., 2004.
4. Трудовое право Украины / Под ред. Г. С. Гончарова. — Х., 2004.
5. Мотивационный профиль личности как основа обеспечения удовлетворенности работой и мотивации // Справочник кадровика. — 2006. — № 2.
6. Трудовое право России / Под ред. К. П. Гусов, В. П. Толкупова. — М., 2005.

УДК 349.3:369.5(477)

О. В. Компанієць

ПРАВОВІ ОСНОВИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Конституція проголосила Україну демократичною, правовою і соціальною державою. Це означає, що соціальні права громадян є найвищою цінністю в нашій державі і вона зобов'язана захищати ці права шляхом створення адекватної системи захисту населення, найважливішою ланкою якої є соціальне страхування. Пенсійне страхування є одним із видів соціального страхування. Як зазначено в Стратегії розвитку пенсійної системи в Україні, затвердженій Кабінетом Міністрів України від 15 грудня 2005 р., нині в Україні активно відбувається процес реформування інституту пенсійного страхування, впроваджується багаторівнева система пенсійного забезпечення. 9 липня 2003 року були прийняті Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Ці закони, розроблені відповідно до Конституції України та Основ законодавства України, закріплюють засади і механізми функціонування багаторівневої системи пенсійного страхування.

Теоретичні основи соціального страхування були предметом дослідження багатьох учених, серед них І. Сирота, С. Юрій, М. Шаварина, Н. Шаманська та інші.

Пенсійне страхування — це гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості, на випадок хвороби, втрати працездатності. Одна із основних форм соціального захисту, в основі якої лежить страховий метод, тобто внесення в особливі фонди обов'язкових платежів суб'єктами підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів господарської діяльності та особами найманої праці, які працюють на умовах трудового договору, й використання державою цих коштів для матеріального забезпечен-

ня громадян. Поняття «соціальне страхування» пов'язують з проблемою фінансового забезпечення соціальних виплат.

Вітчизняне пенсійне законодавство передбачає дві форми пенсійного страхування: обов'язкову, яка відіграє головну роль, і добровільну.

В Україні обов'язкове пенсійне страхування полягає у тому, що сам факт укладання трудового договору чи реєстрації особи як суб'єкта підприємницької діяльності породжує зобов'язання сплачувати визначені законодавцем страхові внески незалежно від волі працівника чи роботодавця. Відповідно до пенсійного законодавства лише наявність у суб'єкта трудового (а отже, і страхового) стажу є підставою виникнення права на трудову пенсію за державною програмою пенсійного страхування.

Недержавне (добровільне) пенсійне забезпечення є важливою складовою частиною системи накопичувального пенсійного страхування. Воно ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їхніх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень для отримання додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, за рахунок відрахувань та інвестиційного доходу, нарахованого на них.

Організаційно-правові форми недержавного пенсійного страхування можуть використовуватися для підвищення рівня грошового забезпечення понад той, який гарантує державна система обов'язкового пенсійного страхування.

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 р. фактично було завершено процес формування законодавчої основи для запровадження системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базуватиметься на чіткому розподілі матеріального забезпечення в старості залежно від трудового внеску громадян до системи пенсійного страхування. Окрім цього, ним визначено структуру та механізми функціонування двох обов'язкових складових трирівневої пенсійної системи (реформованої солідарної та обов'язкової накопичувальної систем пенсійного страхування), яка розроблялася із врахуванням соціально-економічного та політичного становища в нашій державі.

Цей Закон України є правовою основою розв'язання проблем системи пенсійного страхування держави.

Він охоплює і детально регламентує усі її складові, а саме:

- коло застрахованих осіб та платників страхових внесків, їхні права, обов'язки та відповідальність;
- порядок сплати та обліку страхових внесків;
- види пенсій, умови їх призначення та порядок виплати;
- механізм формування та використання фінансових ресурсів пенсійної системи, їхнє збереження та цільове використання;
- систему управління пенсійним страхуванням.

У новому Законі офіційно передбачено три рівні пенсійного страхування:

1. Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

2. Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного

страхування. Умовами запровадження накопичувальної системи є зростання валового внутрішнього продукту протягом двох років не менше ніж на 2% порівняно з попереднім роком, збалансованість бюджету Пенсійного фонду, прийняття законодавчих актів для функціонування накопичувальної системи, проведення тендерів і підписання договорів з компаніями щодо управління активами накопичувального фонду.

3. Система недержавного пенсійного забезпечення. Вона базується на умовах добровільної участі громадян, роботодавців або їх об'єднань у формуванні пенсійних виплат. Умови та порядок формування цих накопичень визначені в Законі «Про недержавне пенсійне забезпечення» (набрав чинності з 1 січня 2004 р.), прийнятому водночас із Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Трирівнева структура нової української пенсійної системи передбачає значні зміни у чинній солідарній системі пенсійного страхування та створення принципово нових для України елементів системи пенсійних накопичень. В Україні виплати пенсій з системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування відбуватимуться за рахунок двох складових. Це виплати з реформованої солідарної пенсійної системи, побудованої на принципах «соціального страхування» та «солідарності поколінь», і виплати з другого рівня — обов'язкової накопичувальної пенсійної системи, яка формуватиметься за рахунок відрахувань частини обов'язкових внесків до пенсійної системи. При цьому другий рівень впроваджуватиметься лише після формування необхідних економічних передумов і створення налагодженої та ефективної системи державного нагляду та регулювання у цій сфері, а також необхідної інфраструктури.

Така конфігурація української системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування дозволить розподілити ризики, пов'язані з виплатою пенсій з першого та другого рівнів пенсійної системи, і, таким чином, застрахувати майбутніх пенсіонерів від негативних демографічних тенденцій та коливань у економічному розвитку держави.

З солідарного рівня призначатимуться пенсії за віком, по інвалідності, у разі втрати годувальника, а також надаватимуться соціальні послуги (допомога на поховання).

У Законі збережено чинний пенсійний вік: для чоловіків — 60 років, для жінок — 55 років.

Одним з головних моментів є нова формула розрахунку пенсій, що забезпечує пряму залежність їхнього розміру від заробітку, з якого сплачувалися страхові внески, та страхового стажу-періоду, протягом якого сплачувалися ці внески. Тривалість періоду, за який враховується заробіток для обчислення розміру пенсії, визначатиметься залежно від того, який варіант обчислення розміру пенсії обрано застрахованою особою. Така формула передбачає врахування для обчислення пенсій заробітку, осучасненого стосовно середньої заробітної плати.

Значна увага в Законі надана питанню розширення кола застрахованих осіб. Крім того, питання щодо зарахування до страхового стажу періодів догляду за

дітьми до досягнення ними 3-річного віку; дітьми-інвалідами віком до 16 років; престарілими, які досягли 80-річного віку; інвалідами 1-ї групи будуть вирішені позитивно за умови сплати страхових внесків Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та витратами, пов'язаними з народженням та похованням.

Пенсійному страхуванню підлягатимуть і особи, які отримують допомогу по безробіттю. Страхові внески за них сплачуватиме Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Законом передбачена можливість добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що розширює можливості громадян і відповідає вимогам існуючих реалій суспільного розвитку.

Таким чином, нове пенсійне законодавство України визначає повний спектр питань щодо впровадження та функціонування в державі ефективної трирівневої системи пенсійного страхування, яка дозволить розподілити ризики, пов'язані зі змінами демографічної ситуації та з коливаннями в економіці та на ринку капіталів, між трьома її складовими. Такий розподіл ризиків дозволить зробити пенсійну систему фінансово більш збалансованою та стійкою, що застрахує працівників від зниження загального рівня доходів після виходу на пенсію і є принципово важливим та вигідним для них.

Література

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 49–51. — Ст. 376.
2. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 47–48. — Ст. 372.
3. Стратегія розвитку пенсійної системи // Офіційний вісник України. — 2005. — № 51. — Ст. 3205.
4. Сирота І. М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины. — Х.: Одиссей, 2006.
5. Юрій С. І., Шаварина М. П., Шаманська Н. В. Соціальне страхування. — К., 2004.

УДК 349.2:331.5-054.7:341.174(4)

О. В. Макогон

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ-МІГРАНТІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Реалізація наміру України приєднатись до європейської спільноти можлива лише при досягненні Україною відповідності встановленим Європейським Союзом критеріям. Перепоною для досягнення поставленої мети є виявлення численних внутрішньодержавних проблем, що вимагають особливої уваги органів державної влади України.

Однією із таких проблем є набуття катастрофічних розмірів трудової міграції громадян України до держав — членів Європейського Союзу.